

Journal of Research in Educational Systems

Volume 17, Issue 63, 2024
Pp. 66-85

Print ISSN: 2383-1324
Online ISSN: 2783-2341

Homepage: www.jiera.ir

Article Info:

Article Type:
Research Article

Article history:
Received August 04, 2023
Received in revised form
December 14, 2023
Accepted December 24,
2023
Published Online January
05, 2024

Keywords:
Higher education,
theme analysis,
reference indicators,
scientific authority,
MAXQDA software

Identifying Authoritative Indicators of Humanities Fields in Higher Education

Niloufar Mozafari¹ | Mojtaba Hajian Heydari^{2✉} | Hadi Khan Mohammadi³

1. M.Sc. of Public Administration, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran. E-mail: niloufar_m77@yahoo.com
2. *Corresponding Author*, Assistant Professor, Department of Operations Management & Information Technology, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran. E-mail: hajianheidary@atu.ac.ir
3. Associate Professor, Department of Public Administration, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran. E-mail: khanmohammadi@atu.ac.ir

ABSTRACT

Objective: In the field of higher education, the scientific authority of academic disciplines plays a decisive role in shaping the academic environment, attracting talented students and improving knowledge. Recognition and evaluation of scientific reference of academic fields is also needed for people who seek to make decisions in the field of research, education and consulting. The current research is a qualitative study with the aim of identifying the indicators of scientific authority in academic fields of higher education in Allameh Tabataba'i University as one of the pillars of higher education.

Method: Using the purposeful snowball sampling method, in-depth interviews were conducted with 30 university faculty members in different fields. Collected data using thematic analysis research method and placement analysis software.

Results: The research findings showed a set of key indicators that help create and recognize scientific authority in academic fields. These indicators include research outputs, interdisciplinary collaborations, funding and resources, faculty expertise, and international recognition.

Conclusion: The present research provides valuable guidance for other universities by providing an insight into the factors that contribute as scientific help, which aims to improve their scientific position and their position in the leading universities in their respective fields.

Cite this article: Mozafari, N., Hajian Heydari, M., & Khan Mhammad, H. (2024). Identifying Authoritative Indicators of Humanities Fields in Higher Education. *Journal of Research in Educational Systems*, 17(63), 66-85. <https://doi.org/10.22034/JIERA.2024.409855.3027>

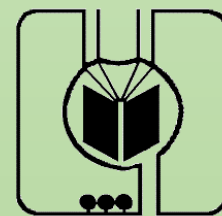

© The Author(s)

Publisher: Iranian Educational Research Association

DOI: <https://doi.org/10.22034/JIERA.2024.409855.3027>

شناسایی شاخص‌های مرجعیت آفرین رشته‌های علوم انسانی در آموزش عالی

پژوهش در نظام‌های آموزشی

دوره ۱۷، شماره ۶۳، ۱۴۰۲
ص ۶۶-۸۵

شاپا (چاپی): ۲۳۲۴-۲۳۸۳
شاپا (الکترونیکی): ۲۳۴۱-۲۷۸۳

Homepage: www.jiera.ir

نیلوفر مظفری^۱ | مجتبی حاجیان حیدری^۲ | هادی خان محمدی^۳

۱. کارشناسی ارشد مدیریت دولتی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران. رایانامه:

niloufar_m77@yahoo.com

۲. نویسنده مسئول، استادیار، گروه مدیریت صنعتی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران. رایانامه:

hajianheidary@atu.ac.ir

۳. دانشیار، گروه مدیریت دولتی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران. رایانامه:

khanmohammadi@atu.ac.ir

چکیده

هدف: در حوزه آموزش عالی، مرجعیت علمی رشته‌های دانشگاهی نقش تعیین‌کننده‌ای در شکل‌دهی فضای تحصیلی، جذب دانشجویان مستعد و ارتقای دانش دارد. شناخت و ارزیابی مرجعیت علمی حوزه‌های دانشگاهی هم برای دانشگاه‌ها و هم برای افرادی که به دنبال تصمیم‌گیری آگاهانه در زمینه تحقیق، آموزش و مشاوره هستند ضروری است. پژوهش حاضر مطالعه‌ای کیفی با هدف شناسایی شاخص‌های مرجعیت علمی در رشته‌های دانشگاهی آموزش عالی در دانشگاه علامه طباطبائی به‌عنوان یکی از ارکان آموزش عالی است.

روش: با استفاده از روش نمونه‌برداری هدفمند گلوله برفی مصاحبه‌های عمیقی با ۳۰ عضو هیئت علمی دانشگاه در رشته‌های مختلف صورت گرفت. داده‌های جمع‌آوری شده با استفاده از روش تحقیق تحلیل موضوعی و نرم‌افزار مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها: یافته‌های پژوهش مجموعه‌ای از شاخص‌های کلیدی را نشان داد که به ایجاد و به رسمیت شناختن مرجعیت علمی در حوزه‌های دانشگاهی کمک می‌کند. این شاخص‌ها شامل خروجی‌های تحقیقاتی، همکاری‌های بین‌رشته‌ای، بودجه و منابع، تخصص هیئت علمی و شناخت بین‌المللی است. **نتیجه‌گیری:** پژوهش حاضر با ارائه بینشی در مورد عواملی که به اعتبار علمی کمک می‌کند، راهنمایی‌های ارزشمندی برای سایر دانشگاه‌ها ارائه می‌دهد که هدف آن ارتقای جایگاه علمی و جایگاه خود به‌عنوان دانشگاه‌های پیشرو در حوزه‌های مربوطه است.

درباره مقاله

نوع مقاله:

مقاله پژوهشی

تاریخچه مقاله:

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۵/۱۳

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۲/۰۹/۲۳

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۰/۰۳

تاریخ انتشار: ۱۴۰۲/۱۰/۱۵

واژه‌های کلیدی:

آموزش عالی،

تحلیل مضمون،

شاخص‌های مرجع،

مرجعیت علمی،

نرم‌افزار MAXQDA

استناد به این مقاله: مظفری، نیلوفر، حاجیان حیدری، مجتبی، و خان محمدی، هادی. (۱۴۰۲). شناسایی شاخص‌های مرجعیت

آفرین رشته‌های علوم انسانی در آموزش عالی. پژوهش در نظام‌های آموزشی، ۱۷(۶۳)، ۶۶-۸۵.

<https://doi.org/10.22034/JIERA.2024.409855.3027>

ناشر: انجمن پژوهش‌های آموزشی ایران

© نویسندگان

مقدمه

قدرت و اعتباری دارند که سایر افراد در زمینه تخصصی تصمیمات و نظرات آنان را قبول و پذیرفته و به‌عنوان مرجعیت در نظر می‌گیرند (بناهان و همکاران، ۱۳۹۱).

بنابراین، شناسایی رشته‌های مرجع می‌تواند به‌عنوان معیاری برای سایر رشته‌ها عمل کند و کیفیت آموزش را بهبود بخشد. آموزش یکی از جنبه‌های حیاتی هر جامعه‌ای است که هدف آن پیشرفت و توانمندسازی افراد است (Al-Shuaibi, 2014). برای اطمینان از کیفیت و اثربخشی آموزش، شناسایی رشته‌های مرجعی که می‌توانند به‌عنوان معیاری برای سایر رشته‌ها باشند، ضروری است.

هدف پژوهش حاضر بررسی اهمیت شناسایی حوزه‌های مرجع و روش‌شناسی درگیر در انتخاب آن‌ها بر اساس تحقیق و تحلیل است. انتخاب رشته‌های مرجع به‌عنوان گامی مهم در جهت ارتقای کیفیت آموزش عمل می‌کند (کیخا و همکاران، ۱۳۹۷). با شناسایی رشته‌های مرجع می‌توانیم این اطمینان را حاصل کنیم که برنامه‌های آموزشی با الزامات صنعت همسو هستند و دانشجویان را برای مشاغل آینده آماده می‌کنند (Chamorro & Frankiewicz, 2019). فرآیند انتخاب رشته‌های مرجع شامل تجزیه و تحلیل عوامل مختلفی مانند نرخ اشتغال، رشد شغل و حقوق مرتبط با هر رشته است (Fricke & Steinmayr, 2018). علاوه بر این، مهم است که ارتباط و کاربرد هر زمینه را در ارتباط با فناوری‌های نوظهور و روندهای اجتماعی در نظر بگیریم. به دلیل تعدد معیارهای ارزیابی در شناسایی و انتخاب رشته‌های مرجع، تجزیه و تحلیل کامل ادبیات و نظرات خبرگان صاحب‌نظر در این حوزه ضروری و حائز اهمیت است.

پژوهش حاضر با بهره‌گیری از روش تحلیل مضمون شاخص‌های مرجعیت علمی در حوزه‌های دانشگاهی دانشگاه علامه طباطبائی شناسایی، اعتبارسنجی و پالایش گردید. ابتدا، داده‌ها از طریق مصاحبه‌ها، نظرسنجی‌ها و اسناد مربوطه، جمع‌آوری و برای تجزیه و تحلیل سازمان‌دهی شدند. پس از مرحله کدگذاری و ایجاد دسته‌ها، داده‌های هر دسته موردبررسی قرار گرفته شد و فهرست اولیه‌ای از شاخص‌های

تعاریف متفاوتی از علوم انسانی در فرهنگ لغات مختلف مانند آکسفورد، مریام وبستر و... آمده است که علوم انسانی را شاخه‌ای از علم تعریف می‌کند که به مطالعه طبیعت انسان، جامعه انسانی و روابط بین آن‌ها می‌پردازد. این تعاریف بر ماهیت میان‌رشته‌ای علوم انسانی و تمرکز آن بر درک جنبه‌های مختلف وجود انسان تأکید دارد و پایه‌ای (مبنایی) برای درک اهمیت علوم انسانی در کاوش پیچیدگی‌های وجود انسان و ارتقای درک ما از شرایط انسانی فراهم می‌کند. علوم انسانی، طیف گسترده‌ای از رشته‌های مختلف را در برمی‌گیرد که هر یک دیدگاه‌ها و زمینه‌های مطالعاتی منحصربه‌فردی را ارائه می‌دهند. از علوم اجتماعی گرفته تا فلسفه و ادبیات هر رشته دارای نقاط قوت و سهم منحصربه‌فرد خود در دانش و درک بشر است. با این حال، برخی از رشته‌های علوم انسانی ممکن است به دلیل عوامل مختلف و دارا بودن ویژگی‌های خاصی ارجحیت نسبی در مقایسه با سایر رشته‌ها داشته باشند.

در سال‌های اخیر، علاقه به درک نقش رشته‌های مرجع در علوم انسانی افزایش یافته است. مرجع را می‌توان به‌عنوان هر نوع ارجاع، استناد، الگوگیری، تأثیرپذیری و الهام که به توسعه یک زمینه خاص کمک می‌کند (سادات فخر، ۱۳۹۸) و مرجعیت علمی را محل رجوع علمی دنیا و برخورداری از توانایی هدایت و رهبری علمی در محیط آکادمیک تعریف کرد (تاب و همکاران، ۱۳۹۱). این مفهوم به‌ویژه به علوم انسانی مرتبط است، جایی که ایده‌ها و دانش اغلب بر اساس زمینه‌های تاریخی و فرهنگی شکل می‌گیرند. یکی از جنبه‌های مهم مرجعیت در علوم انسانی مرجعیت رشته است. مرجعیت رشته به معنای داشتن اقتدار و اعتبار در زمینه‌ای خاص است که فرد صاحب این مرجعیت منبع و منشأی است که تصمیمات و قضاوت‌های افرادی که به آن رجوع می‌کنند از آن مشتق می‌شود. به‌عنوان مثال، مرجعیت رشته ممکن است به استادان و متخصصان این حوزه، نویسندگان حاکم در این زمینه، یا متخصصان با تجربه و صلاحیت بالا اطلاق شود. این افراد به دلیل توانایی‌ها، تجربه و دانش خود در زمینه رشته

می‌گیرد که به انسان‌ها و فرهنگ آن‌ها با روش‌های تحلیلی و انتقادی می‌پردازد و از درک ارزش‌های انسانی و توانایی منحصر به فرد روح انسان برای بیان بهره می‌گیرد (Britannica, 2023). در کنار موارد مطرح شده علوم انسانی رسالت بسیار مهمی را در جامعه دارد و آن‌هم حرکت در راستای انسان‌سازی و تربیت نیروی انسانی است و می‌توان این‌گونه مطرح کرد که اصلی‌ترین، بنیادی‌ترین و بااهمیت‌ترین علوم که جامعه را در پیشبرد اهداف خود یاری می‌دهد علوم انسانی است (رنجبریان، ۱۴۰۲).

با کاوش در دنیای پیچیده و چندوجهی علوم انسانی، مسئله مرجعیت علمی در کانون توجه قرار گرفته است. سیدجوادین و همکاران (۱۳۹۱) در مقاله خود به بررسی مفهوم مرجعیت علمی پرداخته و آن را مفهومی چندبعدی در نظر می‌گیرند که با عوامل مختلفی مرتبط است. از نظر ایشان تولید علم، استناد علمی، پذیرش توسط جامعه، جایگاه بین‌المللی و نظریه‌پردازی از مهم‌ترین عوامل مؤثر بر مرجعیت علمی هستند. گودرزی و رودی (۱۳۹۰) همچنین مرجعیت علمی را واژه‌ای نو و بدیع می‌دانند که به برتری و رهبری در تلاش برای جنبش نرم‌افزاری و تولید علم اشاره دارد و بر این موضوع تأکید دارند که آنچه اکنون نهادهای علمی مانند دانشگاه‌ها از مرجعیت علمی یک دانشگاه در نظر دارند برتری نسبی یک دانشگاه در مقایسه با دانشگاه‌های دیگر و کسب مقام بالا در فهرست دانشگاه‌های برتر دنیاست.

مرجعیت علمی به توانایی یک فرد یا یک گروه در تأثیرگذاری بر فرایندهای علمی و تولید دانش اشاره دارد. افراد مرجع در یک حوزه خاص به دلیل دانش، تجربه، و توانایی‌های خود توانسته‌اند به‌عنوان منابع معتبر در تولید و انتقال دانش در این حوزه شناخته شوند (بناهان و همکاران، ۱۳۹۱). فرد مرجع علاوه بر پیشتاز بودن در عرصه علمی دارای ویژگی‌های ممتاز معنوی و اخلاقی بوده که نتایج تولید علمی مرجع موجب حل برخی مشکلات و مسائل جامعه می‌گردد. همچنین فرد مرجع از جهت ویژگی‌های شخصیتی مدیریت و

مرجعیت رشته‌ها تهیه گردید و با کمک روش‌های پایایی باز آزمون و پایایی دو کدگذار اعتبار کدهای به‌دست‌آمده مورد تأیید قرار گرفت.

رویکرد تحلیل کیفی مورد استفاده در این پژوهش به درک عمیق‌تر مفهوم مرجعیت در رشته‌های دانشگاهی و شاخص‌هایی که یک رشته را مرجع می‌سازد کمک می‌کند. پژوهش حاضر با پرداختن به پرسش اصلی «شاخص‌های مرجعیت علمی رشته‌های آموزش عالی چیست؟» شاخص‌ها و بیش‌های ارزشمندی را برای ارزیابی کیفیت و تأثیر رشته‌های مختلف در دانشگاه ارائه می‌کند و راهبردهای آینده دانشگاه‌ها را در جهت ارتقای اعتبار علمی و شهرت دانشگاهی سوق خواهد داد. هم‌چنین خواهد توانست برای دانشگاه‌های آموزش عالی در ارزیابی عملکرد اعضای هیئت علمی و گروه‌های آموزشی مفید باشد.

پیشینه پژوهش

پیگیری دانش در قلمرو رشته‌های علوم انسانی از دیرباز سنگ بنای آموزش عالی بوده است. در علوم انسانی، با یک علم مواجه نیستیم؛ بلکه با تعریف طبقه‌ای از علوم روبه‌رو هستیم که ابعاد گوناگونی از کنش انسانی انسان را بررسی می‌کنند (مصباح و همکاران، ۱۴۰۱). علوم انسانی به‌عنوان یک حوزه گسترده و چندوجهی از دانش، تأثیرگذاری بسیار زیادی در فهم و تفسیر طبیعت انسان داشته و همواره مورد توجه محققان، نظریه‌پردازان، و دانشجویان قرار گرفته است.

توماس کوهن در اثر خود، ساختار انقلاب‌های علمی، استدلال کرد که علوم انسانی با علوم طبیعی در تأکید بر تفسیر و معنا به‌جای مشاهده تجربی و آزمایش متفاوت است. محققان علوم انسانی با متون، مصنوعات و پدیده‌های فرهنگی سروکار دارند تا مضامین، ارزش‌ها و زمینه‌های تاریخی اساسی آن‌ها را تشخیص دهند. این رویکرد تفسیری که تا حدی ذهنی است، امکان درک عمیق‌تری از تجربیات، ارزش‌ها و پیچیدگی‌های جوامع انسانی را فراهم می‌کند (Kuhn, 2012). خط فکری برجسته دیگر علوم انسانی را شاخه‌ای از دانش در نظر

مرجعیت علمی دانشگاه را در گرو توجه متوازن به هر دو نقش بنیادی آموزش و پژوهش، بسترسازی مناسب فضای علمی دانشگاه، برنامه‌ریزی دقیق و سازمان‌دهی صحیح امکانات و عوامل زمینه‌ای دانسته‌اند.

در پژوهش‌های دیگری مطرح شد که دانشگاه‌ها، در حال تغییر ماهیت آموزش دانشگاهی و منعطف کردن ساختارهای برنامه درسی رشته‌های دانشگاهی به‌عنوان شاخص مرجع آفرین هستند. به‌عنوان مثال، دانشگاه تیلور در حال گذار از ساختار چارچوب‌مند برنامه درسی رشته‌ها به سمت یک برنامه درسی منعطف به‌منظور ارتقا سطح کیفیت فارغ‌التحصیلان پرورش‌یافته است (Taylor's University). همچنین دانشگاه کانزاس بر اهمیت ارائه آموزش گسترده که دانشجویان را در همه زمینه‌ها آماده می‌کند، اشاره کرده است. این نشان‌دهنده یک شاخص مرجع است که بر پیوستگی دانش و ارزش آموزش جامع در رشته تأکید می‌کند (Kansas University). قرار گرفتن در معرض طیف متنوعی از آموزش‌ها تطبیق‌پذیری و توانایی آن‌ها را برای مشارکت مؤثر در جامعه تقویت می‌کند.

درک پویایی رشته‌های علمی و تعاملات آن‌ها برای ارزیابی مرجعیت علمی ضروری است. مطالعات McGillivray و همکاران (2022) وجود رشته‌های اصلی پایدار و رشته‌های پیرامونی پویا را نشان می‌دهد که نشان‌دهنده ماهیت در حال تحول مرجعیت علمی در حوزه‌های دانشگاهی است.

علاوه بر این، رابطه بین برنامه درسی دانشگاه و نتایج بازار کار پیامدهایی برای مرجعیت علمی رشته‌های دانشگاهی دارد. Seah و همکاران (2020) به بررسی وسعت برنامه درسی دانشگاه و تأثیر آن بر نتایج بازار کار پرداختند. یافته‌های آن‌ها نشان می‌دهد که یک برنامه درسی متنوع و بین‌رشته‌ای می‌تواند مهارت‌ها و قابلیت اشتغال دانشجویان را افزایش دهد که نشان‌دهنده تأثیر بالقوه طراحی برنامه درسی بر مرجعیت علمی رشته‌های دانشگاهی است.

بین‌رشته‌ای بودن جنبه دیگری است که بر مرجعیت علمی در حوزه‌های دانشگاهی تأثیر می‌گذارد. Mazzocchi (2019)

شایستگی‌های محوری کمال‌گرا و بالنده است (تابان و همکاران، ۱۳۹۵).

مرجعیت علمی مفهومی پیچیده است که مصادیق آن در طول زمان تغییر کرده و تکامل‌یافته است، اما برای ارتقای کیفیت آموزش عالی ضروری است (حق‌دوست و همکاران، ۱۳۹۸). فرآیند ارتقای کیفیت آموزش عالی مستلزم شناسایی رشته‌های شاخص مرجعی است که مبنایی را برای مرجعیت گروه، دانشکده و دانشگاه فراهم می‌کند. شاخص‌های رشته‌های مرجع می‌تواند اطلاعات ارزشمندی در مورد جایگاه نسبی رشته‌ها فراهم نماید. از آنجایی که مطالعات کمی به بررسی شاخص‌هایی پرداخته‌اند که به رشته‌های مختلف دانشگاهی اشاره می‌کنند و اینکه چه مواردی یک رشته را مرجع می‌کند و چگونگی شناسایی این رشته‌ها، در بین محققان اتفاق نظر وجود ندارد. پژوهش حاضر با هدف شناسایی مؤلفه‌های تأثیرگذار در مرجع‌سازی رشته‌های آموزش عالی صورت گرفت. در بررسی‌ها نقش دانشگاه‌ها در جامعه مدرن، رابطه بین تحصیلات دانشگاهی و آمادگی شغلی به‌طور گسترده در ادبیات مورد بحث قرار گرفته است و بر اهمیت ارائه آموزش باکیفیت بالا که دانشجویان را برای مشاغل آینده آماده و به توسعه جامعه مدنی و تحول اجتماعی کمک می‌کند، تأکید می‌شود (Moscardini et al., 2022; Khelalfa & Sabrina, 2022; Sharma, 2015). در گزارش ملی آکادمی‌ها (2012) اهمیت نیاز دانشگاه‌ها به رشته‌های مرجع برای توسعه دانش و مهارت‌های قابل‌انتقال در دانشجویان را برجسته می‌کنند. Moscardini و همکاران (2022) به بررسی ابعاد مختلف مرجعیت علمی دانشگاه‌ها و مؤلفه‌های اثرگذار بر دستیابی به آن پرداختند به جنبه‌های کلیدی از جمله آماده‌سازی دانشجویان برای اشتغال، حفظ کیفیت در آموزش، اتخاذ تدابیری برای بهبود چشم‌انداز آموزشی، کمک به توسعه اجتماعی، تولید و انتشار دانش، و ارتقای توسعه مستمر اساتید تأکید داشتند. این امر بر نقش چندوجهی دانشگاه‌ها در آماده‌سازی دانشجویان و ارتقای دانش اشاره دارد. کوشازاده و همکاران (۱۳۹۹) تحقق

ذاتی دانشجویان علوم انسانی است. این ویژگی‌ها فرصت ارزشمندی را برای رشته‌های علوم انسانی فراهم می‌کند تا در حوزه‌های علمی مربوطه خود، مرجعیت علمی ایجاد کنند. همچنین رتبه‌بندی دانشگاه‌ها نقش مهمی در تصمیم‌گیری‌های دانشجویان در مورد دانشگاه‌ها و تصمیم‌گیری‌های کارفرمایان در مورد استخدام دارند (University of Sydney, 2016). شهرت و مرجعیت دانشگاه و رشته‌های آن می‌تواند تأثیر مستقیمی بر رتبه‌بندی و امتیازات در سامانه‌های رتبه‌بندی جهانی داشته باشد. سامانه‌هایی مانند QS و Times Higher Education امتیازات متفاوتی برای دانشگاه‌ها و رشته‌های آن‌ها در نظر می‌گیرند که این امتیازات تأثیر زیادی در جایگاه و شهرت دانشگاه در سطح جهانی دارند. سیستم‌های رتبه‌بندی دانشگاه‌ها با توجه به عملکرد آن‌ها در زمینه‌های کلیدی از شاخص‌های مختلفی مانند کیفیت تدریس، نسبت دانشکده/دانشجویی، خروجی تحقیقات، استناد به هر دانشکده، انتقال دانش، چشم‌انداز بین‌المللی و نسبت دانشجویان بین‌المللی استفاده می‌کنند. این رتبه‌بندی با هدف ارائه دیدگاه جامع و جهانی از دانشگاه‌های برتر جهان است و در طول آموزش عالی به‌عنوان یک معیار بین‌المللی قابل اعتماد شناخته می‌شود (Sowter et al., 2016).

با بررسی مقالات پیشین، مهم‌ترین شاخص‌های مرجعیت آفرین رشته‌ها بیان شده است به‌طور خلاصه در جدول ۱ آورده شده است:

بر نیاز به همکاری و ادغام دانش در رشته‌های مختلف برای پرداختن به مشکلات پیچیده اجتماعی تأکید می‌کند. نتایج مطالعات او نشان می‌دهد که تحقیقات و همکاری میان‌رشته‌ای می‌تواند به مرجعیت علمی در حوزه‌های دانشگاهی کمک کند. دانش علمی و مشارکت عمومی نیز برای ایجاد مرجعیت علمی بسیار مهم است. Reddy (2021) رابطه بین سواد علمی، مشارکت عمومی و مسئولیت در علم را بررسی می‌کند. وی استدلال می‌کند که ارتباط علمی مؤثر و تعامل با مردم برای ایجاد مرجعیت علمی و اعتماد در زمینه‌های دانشگاهی ضروری است.

مرجعیت علمی رشته در زمینه‌های مختلف به‌طور گسترده در مطالعات متعدد مورد بررسی قرار گرفته است. Ahmady و همکاران (2020) بر اهمیت خروجی پژوهشی، انتشار مقالات در مجلات معتبر، پایبندی به استانداردهای اخلاقی، همکاری و ارتباطات مؤثر به‌عنوان عوامل اساسی در ایجاد مرجعیت علمی تأکید دارند. علاوه بر این، تأثیر انتظارات درآمد آینده و بازار کار بر تقاضای دانشجویان برای رشته‌های خاص و اختیارات آن‌ها توسط Fricke و همکاران (2018) و Seah و همکاران (2020) و Xia (2016) بررسی شده است. علاوه بر این، Koendjibiharie (2020) و Wolff (2021) بر شناخت قابل توجه رشته‌های علوم انسانی در میان کارفرمایان تأکید می‌کنند که نشان‌دهنده یک مسیر شغلی روشن و مشخص برای فارغ‌التحصیلان رشته علوم انسانی است. این شناخت ناشی از توانایی‌های تفکر انتقادی، مهارت‌های ارتباطی مؤثر و خلاقیت

جدول ۱.

شاخص‌های مرجعیت علمی در مقالات

مقالات	شاخص‌ها
Moscardiniet al. (2022); Khelalfa and Sabrina (2022); Sharma (2015); National Academies Report (2012); Frick et al. (2018); Sieh et al. (2020); Shea (2016); Kanjabihari (2020); The Wolff (2021)	آمدگی شغلی و فرصت شغلی
Moscardiniet al. (2022); Khelalfa and Sabrina (2022); Sharma (2015); National Academies Report (2012); Sauter et al	ارائه آموزش باکیفیت
Moscardiniet al. (2022); Khelalfa and Sabrina (2022); Sharma (2015)	توسعه جامعه و تحول اجتماعی
National Academies Report (2012), University of Kansas	توسعه دانش و مهارت‌های قابل انتقال
Moscardiniet al. (2022)	تولید دانش، تحقیق و نوآوری

مقالات	شاخص‌ها
Moscardiniet al. (2022)	آماده‌سازی دانشجویان
کوشازاده و همکاران (۱۳۹۹)	بسترسازی مناسب فضای علمی دانشگاه
کوشازاده و همکاران (۱۳۹۹)	هیئت علمی و اساتید
Ahmady et al. (2020); (۱۳۹۹)	ارتباط با صنعت
کوشازاده و همکاران (۱۳۹۹)	تعاملات بین‌المللی
Ahmady et al. (2020); Sauter et al. (2016)	
Taylor University	انعطاف ساختارهای برنامه درسی
McGillivray et al. (2022)	پویایی رشته‌ی علمی
Seah et al. (2020); Mazzocchi (2019)	برنامه درسی متنوع و بین‌رشته‌ای
Reddy (2021); Ahmady et al. (2020)	ارتباط علمی مؤثر و تعامل با جامعه
کوشازاده و همکاران (۱۳۹۹)	خروجی پژوهشی (انتشار مقالات در مجلات معتبر)
Ahmady et al. (2020)	
Koendjibiharie (2020); The Wolff (2021)	تقویت توانایی‌های تفکر انتقادی، مهارت‌های ارتباطی مؤثر و خلاقیت
Sauter et al. (2016)	میزان استنادات به مقالات

انسانی در آموزش عالی استفاده شده است. تحلیل موضوعی روشی انعطاف‌پذیر و پرکاربرد برای شناسایی، تحلیل و تفسیر الگوها یا مضامین در داده‌های کیفی است (Brown & Clark, 2006). این رویکرد برای این مطالعه از آن جهت مناسب است که امکان کاوش در مفاهیم پیچیده و ظریف مرتبط با شاخص‌های مرجع در علوم انسانی را فراهم می‌کند.

هدف اصلی این پژوهش شناسایی شاخص‌های مرجعیت علمی در رشته‌های علوم انسانی در زمینه آموزش عالی و کسب اعتبار علمی در این زمینه‌ی دانشگاهی است. این امر مستلزم کسب بینش در مورد ادراکات و تجربیات دانشمندان علوم انسانی در مورد شاخص‌های متنوعی است که برای سنجش و ارزیابی مرجعیت یک رشته استفاده می‌شود. تحلیل مضمون به‌عنوان روش اولیه برای شناسایی این شاخص‌ها به کار گرفته شد. این روش امکان شناسایی و سازمان‌دهی سیستماتیک الگوها و مضامین را در داده‌های کیفی چارچوبی را برای تجزیه و تحلیل اطلاعات پیچیده و ظریف جمع‌آوری شده از مصاحبه‌شوندگان ارائه می‌دهد.

در همین راستا خبرگانی با سوابق آموزشی و پژوهشی برجسته و صاحب‌نظر در حوزه مرجعیت علمی، از طریق دفتر نظارت

به‌طورکلی، بررسی ادبیات، درک کاملی از عواملی که به اعتبار رشته‌های دانشگاهی کمک می‌کنند، ارائه می‌کند. این مرور به‌عنوان پایه‌ای برای مطالعه پژوهشی عمل می‌کند که هدف آن شناسایی شاخص‌های رشته‌های معتبر است. به‌طور خلاصه، ادبیات پژوهش در جدول ۱ نشان می‌دهد که مرجعیت علمی رشته‌ها در زمینه‌های دانشگاهی تحت تأثیر عوامل مختلفی از جمله خروجی تحقیق، انتشار در مجلات معتبر، همکاری بین‌رشته‌ای، ارتباطات مؤثر، سواد علمی، مشارکت عمومی، نوآوری، تولید دانش، فراهم‌سازی بستر مناسب فضای علمی و نقش دانشگاه‌ها در جامعه مدرن است. شاخص‌های مرجعیت علمی در حوزه‌های دانشگاهی باید شناسایی و ارزیابی شوند تا کیفیت و تأثیر رشته‌های مختلف در مؤسسات آموزش عالی ارزیابی شود. شناخت این شاخص‌ها می‌تواند بینشی در مورد مرجعیت علمی رشته‌های دانشگاهی در دانشگاه علامه طباطبایی ایجاد کند و راهبردهای آینده برای ارتقای کیفیت و شهرت دانشگاه را راهنمایی کند.

روش

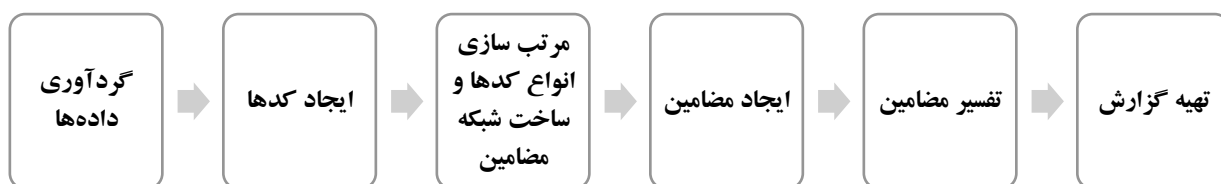
در این مطالعه از رویکرد تحقیق کیفی، به‌ویژه تحلیل موضوعی، برای کشف و شناسایی شاخص‌های مرجع رشته‌های علوم

پالایش شاخص‌های مرجعیت آفرین در حوزه رشته‌های دانشگاهی از روش Brown and Clark (2006) که امکان شناسایی و سازمان‌دهی مضامین یا الگوهای درون داده‌ها را فراهم می‌کند، استفاده شد. این روش در ۶ مرحله تعریف می‌شود که عبارت است از:

و ارزشیابی معاونت آموزشی دانشگاه علامه طباطبایی معرفی شدند و با روش گلوله برفی مصاحبه‌ای نیمه‌ساختاریافته با ۳۰ استاد هیئت‌علمی از یازده دانشکده دانشگاه علامه طباطبایی که دارای مدرک دکتری و سابقه در حوزه‌های مرتبط با رشته‌های دانشگاهی هستند انجام گرفت و داده‌های به‌دست‌آمده شناسایی و پالایش شدند. برای شناسایی و

شکل ۱.

مراحل روش تحلیل مضمون (Brown & Clark, 2006)

در جدول ۲ به بررسی اجمالی هر یک از مراحل انجام‌گرفته پژوهش و توصیف هر یک از فرآیندهای کاری به‌صورت اجمالی پرداخته شده است.

جدول ۲.

مراحل اجرایی پژوهش

مراحل اجرایی پژوهش	توضیح
مطالعه کتابخانه‌ای	برای شناسایی و ادبیات موجود مطالعه‌ی پژوهش، کلیدواژه‌های «مرجعیت»، «مرجعیت علمی»، «مرجعیت رشته»، و «علوم انسانی» در پایگاه‌های داده شامل researchgate, jstor, sciencedirect, emerald و گوگل اسکولار و پایگاه تخصصی نور، پرتال جامع علوم انسانی، پایگاه اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی (SID) جستجو شد و در مجموع ۳۴ مقاله مرتبط با موضوع جمع‌آوری و شناسایی شد.
طبقه‌بندی مؤلفه‌های استخراج شده	اطلاعات گردآوری‌شده از مطالعات کتابخانه‌ای را بر اساس مضامین، موضوعات به دقت سازمان‌دهی و دسته‌بندی شد.
آماده‌سازی سؤالات برای مصاحبه	در این مرحله با توجه به ادبیات گردآوری‌شده فهرستی از سؤالاتی را که باید از مصاحبه‌شوندگان پرسیده شود، تهیه گردید.
انجام مصاحبه	مصاحبه‌ای نیمه‌ساختاریافته با ۳۰ استاد هیئت‌علمی از یازده دانشکده دانشگاه علامه طباطبایی که بر اساس تخصص و تجربه با روش گلوله برفی شناسایی شده بودند، انجام گرفت. برای اطمینان از ثبت دقیق داده‌ها ترکیبی از روش‌های ضبط صدا و یادداشت‌برداری در طول مصاحبه به کار گرفته شد.
پیاده‌سازی متن مصاحبه، کدگذاری	پس از انجام هر مصاحبه، داده‌های جمع‌آوری‌شده در قالب word مرتب‌سازی و وارد نرم‌افزار maxqda شد و متن مصاحبه‌ها در سه سطح کدگذاری شدند: کدگذاری پایه، کدگذاری سازمان‌دهنده، کدگذاری فراگیر
	در نهایت کدها تجزیه و تحلیل و شبکه مضامین ترسیم شد.

مراحل اجرایی پژوهش	توضیح
ارائه یافته‌ها	در این مرحله پژوهشگران با استفاده از روش تحلیل مضمون کدهای مستخرج از مصاحبه با خبرگان و ادبیات پژوهش تطبیق دادند و شاخص‌های رشته‌ی مرجع را شناسایی کردند.

و درصد توافق درون موضوعی که به‌عنوان شاخص پایایی تحلیل بکار می‌رود با استفاده از فرمول زیر مصاحبه شد:

$$\text{درصد توافق درون موضوعی} = \frac{2 \times \text{تعداد توافقات}}{\text{تعداد کل کدها}} \times 100\%$$

نتایج حاصل از کدگذاری‌ها به شرح جدول ۳ است:

رسیده است برابر ۱۲۰ کد، تعداد توافقات ۵۲ کد و تعداد کل عدم توافقات برابر ۶۸ کد است. پایایی بین کدگذاران با توجه به فرمول ۸۷ درصد است با توجه به اینکه این میزان پایایی بیشتر از ۶۰ درصد است (Kvale, 1996) قابلیت اعتماد کدگذاری‌ها مورد تأیید است و می‌توان ادعا کرد که میزان پایایی تحلیل مصاحبه کنونی مناسب است.

در شکل ۲ نمایی از کدگذاری‌ای که در نرم‌افزار Maxqda انجام شده آورده شده است.

برای سنجش پایایی مصاحبه پژوهش حاضر از روش پایایی دو کدگذار (ارزیاب) از یک عضو هیئت‌علمی مدیریت دولتی گرایش خط‌مشی‌گذاری و مسلط بر موضوع مرجعیت علمی رشته‌ها درخواست شد تا به‌عنوان همکار پژوهش در کدگذاری پژوهش مشارکت نماید. سپس پژوهشگران به همراه این همکار پژوهش تعداد سه مصاحبه را کدگذاری کرده

جدول ۳.

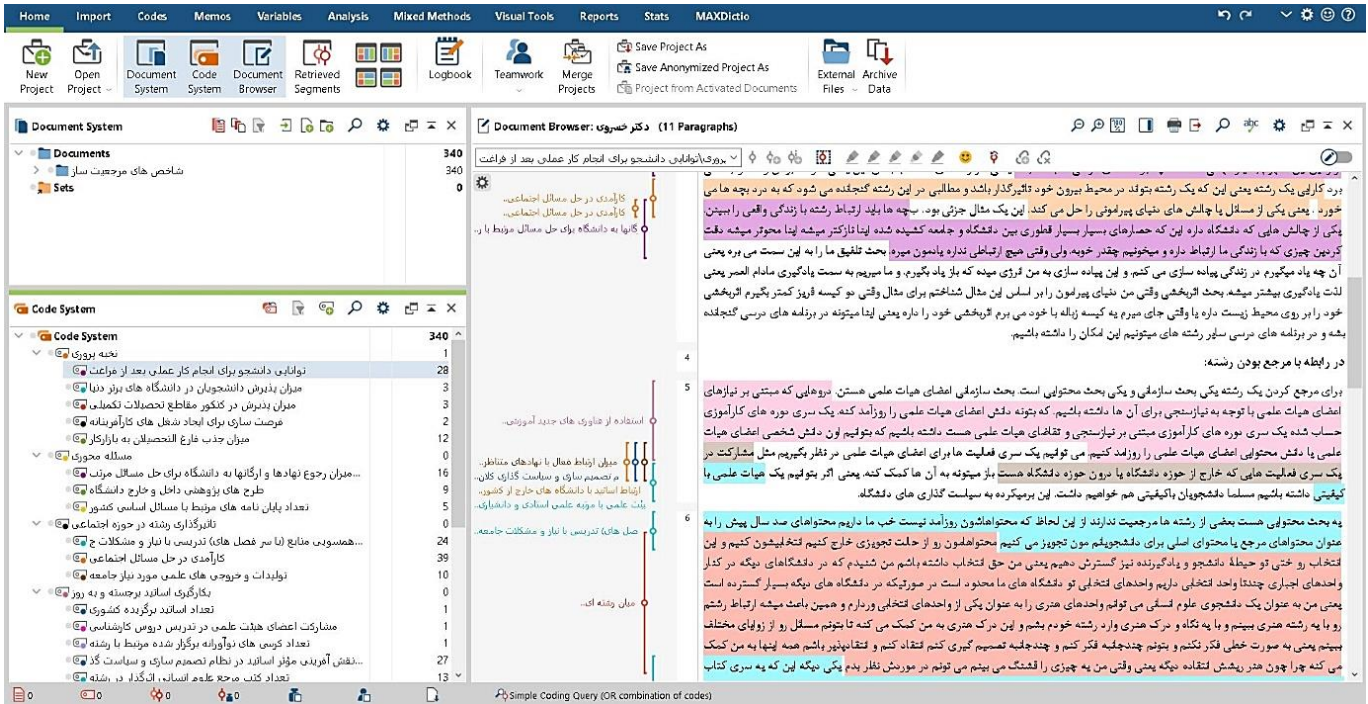
محاسبه پایایی بین دو کدگذار

مصحح	تعداد کل کدها	تعداد توافقات	تعداد عدم توافقات	پایایی بین دو کدگذار (درصد)
M1	۴۱	۱۷	۲۴	۸۳٪
M16	۳۲	۱۵	۱۷	۹۴٪
M22	۴۷	۲۰	۲۷	۸۵٪
کل	۱۲۰	۵۲	۶۸	۸۷٪

همان‌طور که در جدول فوق مشاهده می‌شود تعداد کل کدهایی که توسط پژوهشگران و همکار پژوهشی به ثبت

شکل ۲.

نمایی از کدگذاری مصاحبه‌ها در نرم‌افزار Maxqda

تعریف می‌شود. ۱۱ مؤلفه‌ی اصلی مرجعیت آفرینی رشته‌ها در آموزش عالی شامل مضامین اصلی بومی‌سازی / اسلامی‌سازی، کاربردی‌سازی، هویت رشته، زیرساخت فناوریانه، فعالیت‌های ترویجی، جذابیت رشته، تعاملات بین‌المللی، به‌کارگیری اساتید برجسته و به‌روز، تأثیرگذاری رشته در حوزه اجتماعی، مسئله‌محوری، نخبه‌پروری می‌شود که در جدول ۴ آمده است.

یافته‌ها

با توجه به سؤال اصلی پژوهش که شناسایی شاخص‌های مرجعیت علمی رشته‌های آموزش عالی بود نتایج یافته‌ها نشان داد که شاخص‌های مرجعیت آفرینی رشته‌ها در قالب ۱۱ مضمون فراگیر، ۴۸ مضمون سازمان‌دهنده و ۹۶ مضمون پایه

جدول ۴.

مضامین فرعی مؤلفه‌های مرجعیت آفرینی رشته‌ها در آموزش عالی

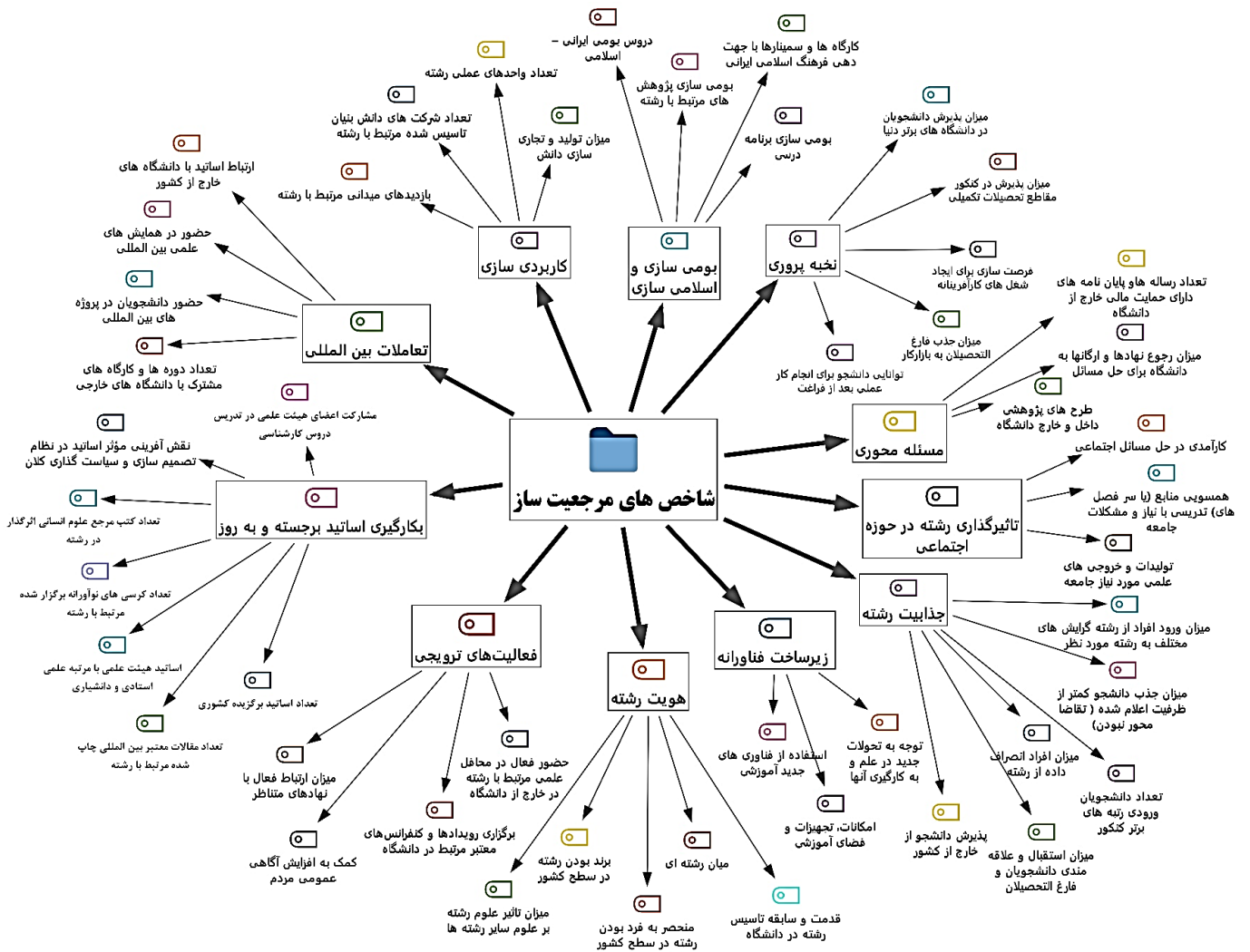
مضامین فراگیر	مضامین سازمان‌دهنده	مضامین پایه
دروس بومی ایرانی - اسلامی	اسلامی‌سازی دروس	
کارگاه‌ها و سمینارها با جهت‌دهی فرهنگ اسلامی ایرانی	طراحی دروس مطابق با بوم کشور	
بومی‌سازی / اسلامی‌سازی	توسعه فرهنگ اسلامی	
بومی‌سازی پژوهش‌های مرتبط با رشته	برگزاری سمینارها با رویکرد ارزش‌های ایرانی	
	پایان‌نامه‌های منطبق با نیازهای بومی	
	پژوهش‌های مطابق با نیاز بوم کشور	
بومی‌سازی برنامه درسی	روزآمدی برنامه‌های درسی	
	بازنگری سرفصل‌ها مطابق بوم کشور	
تعداد واحدهای عملی رشته	تعداد واحدهایی که نیاز به آموزش عملی دارند	

مضامین فراگیر	مضامین سازمان‌دهنده	مضامین پایه
	بازدیدهای میدانی مرتبط با رشته	تعداد بازدیدهای دانشجویی
	میزان تولید و تجاری‌سازی دانش	قابلیت تجاری‌سازی دانش
	تعداد شرکت‌های دانش‌بنیان تأسیس شده مرتبط با رشته	تعداد شرکت‌های تأسیس شده مرتبط با رشته
	میان‌رشته‌ای بودن	چند بعد نگری در دانش
		توجه به توسعه میان رشته‌ای‌ها
	میزان تأثیر علوم رشته بر علوم سایر رشته‌ها	اثرگذاری بر رشته‌های دیگر
		تعاملات اثربخش بین رشته‌ها
هویت رشته	برند بودن رشته در سطح کشور	شناخته شده بودن رشته در کشور
	منحصربه‌فرد بودن رشته در سطح کشور	تنها دانشگاهی که رشته را دارد
	قدمت و سابقه تأسیس رشته در دانشگاه	معدود بودن تعداد رشته‌ها در کشور
		سال تأسیس رشته در دانشگاه
		تداوم داشتن رشته در دانشگاه
	توجه به تحولات جدید در علم و به‌کارگیری آن‌ها	توجه به علوم جدید در آموزش
		توجه به هوش مصنوعی در درس‌ها
	استفاده از فناوری‌های جدید آموزشی	استفاده از فناوری‌های نوین آموزش
زیرساخت فناوریانه		فناوری‌های نوین تدریس
		در اختیار داشتن تجهیزات نو
	امکانات، تجهیزات و فضای آموزشی	در اختیار داشتن فضای کافی آموزشی
		در اختیار داشتن فضای کافی رفاهی
		زیرساخت‌های قوی ارتباطی
	کمک به افزایش آگاهی عمومی مردم	سخنرانی‌های عمومی
		سخنرانی در رسانه‌ها
	میزان ارتباط فعال با نهادهای متناظر	ارتباطات دولتی
فعالیت‌های ترویجی	برگزاری رویدادها و کنفرانس‌های معتبر مرتبط در دانشگاه	حضور در نهادهای تصمیم‌گیری
	حضور فعال در محافل علمی مرتبط با رشته در خارج از دانشگاه	برگزاری کنفرانس در دانشگاه
	میزان افراد انصراف داده از رشته	حضور در مجامع کلان فرهنگی
	میزان ورود افراد از رشته‌گرایش‌های مختلف به رشته موردنظر	حضور در کنفرانس‌های بیرون از دانشگاه
		تعداد انصرافی‌ها
	میزان استقبال و علاقه‌مندی کلی دانشجویان	علاقه‌مندی دانشجویان
جذابیت رشته	میزان جذب دانشجو کمتر از ظرفیت اعلام شده	نمرات ارزشیابی
	پذیرش دانشجو از خارج از کشور	جذب کمتر از ظرفیت
	تعداد دانشجویان ورودی رتبه‌های برتر کنکور	دانشجویان خارجی
		جذب رتبه‌های برتر کنکور
	ارتباط اساتید با دانشگاه‌های خارج از کشور	مقالات بین‌المللی مشترک
		فرصت‌های مطالعاتی اساتید
تعاملات بین‌المللی	حضور در همایش‌های علمی بین‌المللی	عضویت در انجمن‌های بین‌المللی
		حضور در کنفرانس‌های بین‌المللی
	حضور دانشجویان در پروژه‌های بین‌المللی	فعال بودن در پروژه‌های بین‌المللی
		عضویت در پروژه‌های بین‌المللی

مضامین فراگیر	مضامین سازمان‌دهنده	مضامین پایه
	تعداد دوره‌ها و کارگاه‌های مشترک با دانشگاه‌های خارجی	برگزاری کارگاه‌های مشترک بین‌المللی برگزاری دوره‌های آموزشی مشترک بین‌المللی
	تعداد اساتید هیئت‌علمی با مرتبه علمی استادی و دانشیاری	رتبه اساتید تعداد اساتید
	تعداد اساتید برگزیده کشوری	اساتید نخبه
	تعداد مقالات معتبر بین‌المللی چاپ‌شده مرتبط با رشته	مقالات ISI مقالات معتبر
به‌کارگیری اساتید برجسته و به‌روز	نقش آفرینی مؤثر اساتید در نظام تصمیم‌سازی و سیاست‌گذاری کلان کشور	نظرخواهی از اساتید در تصمیم‌گیری‌ها پست‌های مدیریتی اساتید
	تعداد کتب مرجع علوم انسانی اثرگذار در رشته	تعداد کتب درسی تألیف شده تعداد کتب ترجمه‌شده
	تعداد کرسی‌های نوآورانه برگزارشده مرتبط با رشته	تعدد کرسی‌ها
	مشارکت اعضای هیئت‌علمی در تدریس دروس کارشناسی	تدریس دروس کارشناسی
	تولیدات و خروجی‌های علمی موردنیاز جامعه	مقالات کاربردی کتاب‌های مبتنی بر نیازهای جامعه
تأثیرگذاری رشته در حوزه اجتماعی	کارآمدی در حل مشکلات اجتماعی	ارائه راهکار برای مشکلات اجتماعی حل مشکلات اجتماعی
	همسویی منابع (سرفصل‌های) تدریسی با نیاز و مشکلات جامعه	سرفصل‌های بازنگری شده بر اساس نیازهای جامعه دروس منطبق با نیازهای جامعه
	تعداد پایان‌نامه‌های مرتبط با مسائل اساسی کشور	پایان‌نامه‌های کاربردی تعداد حمایت از پایان‌نامه‌ها
مسئله‌محوری	تعداد طرح‌های پژوهشی داخل یا خارج از دانشگاه	تعداد طرح‌های انجام‌شده با نهادهای خارج از دانشگاه
	میزان رجوع نهادها و ارگان‌ها به دانشگاه برای حل مسائل مرتبط با رشته	تعداد جلسات مشترک با نهادها و ارگان‌ها تعداد درخواست‌های ارجاع شده دولتی برای انجام پروژه
	میزان جذب فارغ‌التحصیلان به بازار کار	جذب فارغ‌التحصیلان به شرکت‌ها درخواست‌های نهادها و سازمان‌ها برای جذب فارغ‌التحصیلان
	فرصت‌سازی برای ایجاد شغل‌های کارآفرینانه	توانمندی دانشجویان برای کارآفرینی
نخبه‌پروری	میزان پذیرش در کنکور مقاطع تحصیلات تکمیلی	تعداد پذیرش در مقاطع بالاتر رتبه‌ها برتر کنکور
	میزان پذیرش دانشجویان در دانشگاه‌های برتر دنیا	تعداد دانشجویان پذیرش جذب‌شده در دانشگاه‌های برتر خارجی
	توانایی دانشجو برای انجام کار عملی بعد از فراغت	آموزش مهارت به دانشجویان در رشته دوره‌های مهارت‌افزایی دانشجویی

در نهایت شبکه مضامین مؤلفه‌های مرجعیت آفرینی رشته‌ها در آموزش عالی شامل ۱۱ مضمون اصلی و ۴۸ مضمون فرعی در نرم‌افزار MAQDA به‌صورت نمودار ۲ ترسیم شده است.

نمودار ۲. شبکه مضامین اصلی و فرعی مؤلفه‌های مرجعیت آفرینی رشته‌ها در آموزش عالی

تبیین مضامین اصلی در ادامه بیان شده است:

۱. بومی‌سازی/اسلامی‌سازی: اولین معیار اصلی که از این مطالعه به دست آمد بومی‌سازی/اسلامی‌سازی است. این معیار بر اهمیت ادغام دیدگاه‌ها، ارزش‌ها و اصول بومی یا اسلامی در حوزه‌های دانشگاهی تأکید می‌کند. حوزه‌های دانشگاهی با پذیرش بافت فرهنگی و دینی می‌توانند مرجعیت و تناسب علمی خود را در بافت خاص دانشگاه علامه طباطبائی تثبیت کنند. منظور از مؤلفه بومی‌سازی در مرجعیت علمی رشته‌ها شناخت و ارزش‌گذاری ویژگی‌ها و مشارکت‌های منحصربه‌فرد جامعه دانشگاهی با در نظر گرفتن ارزش‌های فرهنگی،

مذهبی و اجتماعی آن است. بومی‌سازی مستلزم شناخت و ارزش‌گذاری نقش زبان‌های محلی، سنت‌های فرهنگی و معرفت‌شناسی در تولید و انتشار دانش است. از سوی دیگر، اسلامی‌سازی به به‌کارگیری اصول، اخلاق و ارزش‌های اسلامی در ابعاد مختلف دانش از جمله آموزش و پژوهش اطلاق می‌شود. این امر مستلزم به‌کارگیری دیدگاه‌ها و چارچوب‌های اسلامی برای شکل‌دهی و هدایت توسعه، ارزیابی و شناخت مرجعیت علمی در رشته‌های دانشگاهی است.

منحصربه‌فردی که ارائه می‌دهد آن را از سایر زمینه‌ها متمایز می‌کند. هویت مشخص و قابل تشخیص به اعتبار علمی و شناخت رشته در جامعه دانشگاهی کمک می‌کند. هویت رشته ابعاد مختلفی از جمله میان‌رشته‌ای بودن، تأثیرگذاری بر سایر رشته‌ها، برندسازی، منحصربه‌فرد بودن و قدمت و سابقه رشته در دانشگاه را در برمی‌گیرد. شاخص میان‌رشته‌ای می‌تواند شامل پروژه‌های تحقیقاتی یا همکاری مشترک رشته‌های مختلف، دوره‌ها یا برنامه‌های بین‌رشته‌ای باشد. شاخص تأثیرگذاری بر سایر رشته‌ها ممکن است شامل استاد به شناخت نظریه‌ها یا چارچوب‌های رشته به‌عنوان پایه‌ای در سایر حوزه‌های مطالعاتی، یا پذیرش روش‌ها یا شیوه‌های پژوهشی رشته توسط محققان در زمینه‌های دیگر باشد. منحصربه‌فرد بودن مؤلفه‌ی دیگری است در رشته دیدگاه‌ها، رویکردها یا زمینه‌های تخصصی منحصربه‌فردی ارائه شود و آن را از حوزه‌های مرتبط متمایز نماید. مؤلفه منحصربه‌فرد بودن می‌تواند شامل زیرشاخه‌های تخصصی یا حوزه‌های مطالعاتی درون رشته، وجود روش‌ها یا تکنیک‌های تحقیقاتی منحصربه‌فرد مرتبط با رشته، یا مشارکت‌های متمایز رشته در رسیدگی به چالش‌های محلی یا ملی باشد. از دیگر مؤلفه‌های هویت رشته می‌توان به استقرار رشته در دانشگاه و زمان ایجاد آن اشاره کرد.

۴. زیرساخت فناورانه: مؤلفه زیرساخت فناورانه به این موضوع اشاره دارد که ادغام پیشرفت‌های جدید در علم و استفاده از فناوری‌های آموزشی نوآورانه می‌تواند به کیفیت و اثربخشی کلی رشته‌های دانشگاهی کمک می‌کند. این معیار در دسترس بودن و کیفیت منابع، ابزارها و زیرساخت‌های فناورانه را در حوزه‌های دانشگاهی ارزیابی می‌کند. یک زیرساخت فناوری قوی، محققان را قادر می‌سازد تا تحقیقات پیشرفته انجام دهند، با آخرین پیشرفت‌ها به‌روز بمانند و دانش را به‌طور مؤثر منتشر کنند. وجود منابع فناورانه روز به مرجعیت علمی رشته کمک می‌کند. رشته‌هایی که به‌طور مؤثر از پیشرفت‌های تکنولوژیک در فرایندهای تحقیق و تدریس در آن‌ها استفاده می‌شود، پیشرو در پیشرفت‌های علمی هستند. کیفیت امکانات،

به‌طورکلی، تمرکز بر شاخص‌های بومی‌سازی / اسلامی سازی در مرجعیت علمی رشته‌های دانشگاهی در آموزش عالی اهمیت ارتباط فرهنگی، تنوع و فراگیری را در شکل‌دهی به ارزیابی و شناخت دانش علمی برجسته می‌کند. این امر بر اهمیت پذیرش ارزش‌های فرهنگی و مذهبی محلی در عین حفظ استانداردهای دقیق دانشگاهی تأکید می‌کند و درنهایت تجربه‌آموزشی را غنی می‌سازد و مرجعیت رشته‌های دانشگاهی را افزایش خواهد داد.

۲. کاربردی‌سازی: بسط نقش دانشگاه‌ها در جامعه امروزی همان‌طور که در مقاله Moscardini و همکاران (2022) برجسته شده است، کاربرد رشته‌های دانشگاهی در پرداختن به چالش‌های دنیای واقعی است. این معیار بر ارتباط عملی دانش دانشگاهی و توانایی آن برای تبدیل به راه‌حل‌های ملموس که تأثیر مثبتی بر جامعه دارد تأکید می‌کند. دانشگاه‌ها نقش مهمی در پر کردن شکاف بین دانش نظری و کاربرد عملی دارند. آن‌ها به‌عنوان مراکز تحقیق و نوآوری عمل می‌کنند، جایی که دانش‌پژوهان و دانشجویان برای توسعه و اجرای راه‌حل‌هایی برای مشکلات اجتماعی فوری همکاری می‌کنند. با تعامل با صنعت، سازمان‌های دولتی، سازمان‌های غیرانتفاعی و جوامع محلی، دانشگاه‌ها می‌توانند از تخصص دانشگاهی خود برای مقابله مؤثر با چالش‌های دنیای واقعی استفاده کنند. کاربرد عملی رشته‌های دانشگاهی به‌عنوان یک شاخص قابل‌توجه از اعتبار علمی عمل می‌کند. دانش دانشگاهی که می‌تواند به راه‌حل‌های عملی تبدیل شود، اعتبار و ارزش خود را در حل مشکلات اجتماعی نشان می‌دهد. رشته‌هایی با مؤلفه‌های کاربردی قوی اغلب به دلیل توانایی شان در تولید نتایج معنادار که مستقیماً بر جامعه تأثیر می‌گذارد، بسیار موردتوجه قرار می‌گیرند. رشته‌هایی که جزء کاربردی بودنشان به دلیل توانایی آن‌ها در تولید راه‌حل‌های عملی و تأثیر ملموس بر جامعه بسیار ارزشمند هستند.

۳. هویت رشته: هویت رشته بر لزوم برخورداری رشته‌های دانشگاهی از هویت متمایز و منسجم تأکید دارد. یک حوزه با هویت قوی با مشارکت، روش‌شناسی و دیدگاه‌های

دانشجویانی که از سایر گرایش‌ها به رشته موردنظر منتقل می‌شوند به این معنی است که این رشته به‌عنوان یک حوزه مطالعاتی ارزشمند و امیدوارکننده درک می‌شود. اگر تعداد دانشجویان جذب‌شده در یک رشته به‌طور مداوم کمتر از ظرفیت اعلام شده باشد، نشان‌دهنده سطح جذابیت کمتری است. این را می‌توان به عواملی مانند فرصت‌های شغلی محدود، دشواری درک شده یا عدم علاقه در بین دانشجویان آینده نسبت داد که در نتیجه بر اقتدار علمی رشته تأثیر می‌گذارد. زمانی که رشته‌ای تعداد قابل‌توجهی از دانشجویان خارج از کشور را جذب می‌کند، نشان‌دهنده شهرت آن و کیفیت درک شده آموزش ارائه شده است (Calitz et al., 2022). تعداد بالاتری از دانشجویان با رتبه برتر که این رشته را انتخاب می‌کنند نشان‌دهنده اعتبار و پتانسیل آن برای جذب افراد با استعداد است و در نتیجه مرجعیت علمی آن رشته را افزایش می‌دهد.

۷. تعاملات بین‌المللی: تعاملات بین‌المللی هفتمین معیار اصلی را تشکیل می‌دهد. این معیار سطح مشارکت، همکاری و مشارکت بین‌المللی را در زمینه‌های دانشگاهی ارزیابی می‌کند. تعاملات بین‌المللی قوی تبادل دانش، یادگیری بین فرهنگی و شناخت جهانی را تسهیل می‌کند. ارتباط و همکاری مؤثر با نهادهای ملی و بین‌المللی نقش مهمی را در مرجعیت رشته ایفا می‌کنند (احمدی و همکاران، ۲۰۲۰). میزان ارتباط و همکاری اساتید در یک رشته خاص با هم‌تایان آن‌ها در دانشگاه‌های خارجی شاخص مهمی از تعاملات بین‌المللی است. مشارکت در همکاری‌های تحقیقاتی، تبادلات آکادمیک با دانشگاه‌های خارجی، گستردگی و شناخت جهانی رشته را نشان خواهد داد. از سوی دیگر مشارکت فعال اساتید در کنفرانس‌های علمی بین‌المللی و ارائه یافته‌های پژوهشی و شبکه‌سازی با محققان از کشورها و مؤسسات مختلف، دید و تأثیر رشته را در مقیاس جهانی افزایش خواهد داد. علاوه بر این مشارکت دانشجویان در پروژه‌های بین‌المللی فرصت‌هایی را برای یادگیری میان فرهنگی، قرارگرفتن در معرض دیدگاه‌های گوناگون و کسب شایستگی‌های جهانی فراهم می‌

تجهیزات و فضاهای آموزشی به زیرساخت‌های فیزیکی اشاره دارد که از فعالیت‌های آموزشی، یادگیری و پژوهشی در این رشته پشتیبانی می‌کند. از شاخص‌های سنجش این مؤلفه می‌توان به وجود مراکز تحقیقاتی مجهز با تجهیزات پیشرفته، امکانات یا فضاهای تخصصی طراحی شده برای نیازهای رشته‌ای خاص، دسترسی به نرم‌افزار یا منابع سخت‌افزاری تخصصی، یا در دسترس بودن فضاهای مشارکتی یا فضاهای سازنده اشاره کرد (کوشازاده و همکاران، ۱۳۹۱).

۵. فعالیت‌های ترویجی: فعالیت‌های ترویجی بر اهمیت مشارکت فعال در فعالیت‌ها برای افزایش دیده‌شدن و شهرت رشته‌های دانشگاهی تأکید دارد. کنفرانس‌ها، سمینارها، نشریات و همکاری‌ها نقش حیاتی در ارتقای رشته، جذب افراد مستعد و انتشار دانش دارند. فعالیت‌های ترویجی منجر به افزایش آگاهی عمومی از حوزه علمی، بهبود ارتباط فعال با نهادهای مربوطه، برگزاری رویدادها و کنفرانس‌های مرتبط در دانشگاه و استمرار حضور فعال در محافل علمی مرتبط با حوزه خارج از دانشگاه کمک می‌کند. یکی دیگر از جنبه‌های فعالیت‌های ترویجی سازمان‌دهی رویدادها و کنفرانس‌ها در داخل دانشگاه است (Ahmady et al., 2020). این رویدادها نه تنها بستری را برای به اشتراک گذاشتن یافته‌های تحقیقاتی و بحث درباره ایده‌های جدید فراهم می‌کند، بلکه به افزایش آگاهی دانشجویان، اساتید و عموم مردم در مورد اهمیت و ارتباط حوزه علمی کمک می‌کند.

۶. جذابیت رشته: ششمین معیار اصلی، جذابیت و مطلوبیت رشته‌های تحصیلی برای دانشجویان، پژوهشگران و ذی‌نفعان است که شامل تعداد افراد انصراف داده از رشته، تعداد افراد ورودی به رشته موردنظر از گرایش‌های مختلف، استقبال و علاقه عمومی دانشجویان، نسبت دانشجویان جذب‌شده به ظرفیت اعلام‌شده است. یکی از دلایل انصراف از رشته سطح علاقه به رشته موردنظر و مطلوبیت آن در بین دانشجویان است. مؤلفه‌ی دیگر تعداد افراد ورودی به رشته موردنظر از گرایش‌های مختلف نشان‌دهنده جذابیت و پتانسیل آن برای جذب دانشجویان با سوابق متنوع است. تعداد بیشتری از

همکاران، ۱۴۰۰)؛ بنابراین دانشگاه‌ها مسئولیت رسیدگی به چالش‌های اجتماعی و پرورش تغییرات مثبت را بر عهده دارند و توانایی تأثیرگذاری بر جامعه را در حوزه‌های مختلف ارزیابی می‌کنند. برای ارزیابی تأثیر حوزه دانشگاه‌ها در عرصه اجتماعی، نیاز است تا سهم رشته‌ها در توسعه اجتماعی بررسی شود. همچنین، توانایی رشته‌ها در رسیدگی به چالش‌های اجتماعی و نقش آن‌ها در پرورش تغییرات مثبت باید مورد ارزیابی قرار گیرد. مرجعیت یک رشته دانشگاهی را می‌توان با ارتباط و کاربردی بودن تولیدات و خروجی‌های علمی آن در رسیدگی به نیازها و چالش‌های جامعه سنجید. هنگامی که حوزه مورد نظر به‌طور فعال تحقیقات، نوآوری‌ها و راه‌حل‌های عملی را تولید می‌کند که مستقیماً به مشکلات اجتماعی پاسخ می‌دهد، تأثیر و اعتبار علمی افزایش می‌یابد. کارایی یک رشته در حل مشکلات اجتماعی مؤلفه دیگری است که با به‌کارگیری مؤثر تخصص و یافته‌های تحقیقاتی خود در چالش‌های دنیای واقعی، توانایی خود را برای کمک به تغییرات مثبت و پیشرفت اجتماعی نشان می‌دهد. علاوه بر این زمانی که منابع آموزشی رشته با چالش‌های فعلی اجتماعی همسو باشد، دانشجویان با دانش و مهارت‌های لازم برای رسیدگی به مسائل را کسب خواهند کرد.

۱۰. مسئله‌محوری: یکی از زیر شاخص‌های کلیدی مرجعیت علمی رشته، تعداد پایان‌نامه‌های تولیدشده در رشته‌های دانشگاهی است که به‌طور خاص به مسائل اساسی کشور اختصاص دارد. این پایان‌نامه‌ها نشان‌دهنده توانایی رشته مورد نظر برای کمک به پیش‌های ارزشمند و راه‌حل‌های بالقوه برای چالش‌های اجتماعی است. تعداد پایان‌نامه‌ها در مورد مسائل ضروری ملی نشان‌دهنده ارتباط قوی بین رشته دانشگاهی و نیازهای کشور خواهد بود. مورد دیگر پروژه‌های تحقیقاتی است که نشان‌دهنده تعهد رشته در پیشبرد دانش و حل مشکلات پیچیده است. پروژه‌های تحقیقاتی که توسط منابع معتبر تأمین مالی و منجر به نتایج تأثیرگذار می‌شوند، نشان‌دهنده مشارکت فعال رشته مورد نظر در تحقیقات پیشرفته و پتانسیل آن برای کمک‌های قابل‌توجه به جامعه است.

کند. هنگامی که دانشجویان در پروژه‌های مشترک با همتایان خود از دانشگاه‌های خارجی شرکت می‌کنند، جذابیت و ارتباط بین‌المللی این رشته را منعکس خواهند کرد. آخرین مؤلفه از تعاملات بین‌المللی برگزاری دوره‌ها و کارگاه‌های مشترک با دانشگاه‌های خارجی است که نشان‌دهنده تبادل دانش در بین سرزمین‌های مختلف است.

۸. به‌کارگیری اساتید برجسته و به‌روز: هشتمین معیار اصلی به‌کارگیری اساتید برجسته و به‌روز است. این معیار بر اهمیت وجود اساتید برجسته و آگاه در رشته‌های دانشگاهی تأکید دارد. وجود تعداد قابل‌توجهی از اساتید و استادیاران با رتبه علمی استادی و دانشیاری در یک رشته خاص، بیانگر عمق و قدرت تخصص در آن رشته است. مورد دیگر کمیت و کیفیت مقالات منتشرشده بین‌المللی مرتبط با یک رشته خاص، بیش‌ی در مورد تأثیر جهانی و مشارکت‌های علمی اساتید آن ارائه می‌دهد. تعداد بیشتری از نشریات بین‌المللی نشان می‌دهد که اساتید در این زمینه فعالانه درگیر پیشرفت دانش و انتشار تحقیقات خود در مقیاس جهانی هستند. مشارکت مؤثر اساتید در سیستم‌های تصمیم‌گیری و سیاست‌گذاری کشور، شاخص مهمی از نفوذ و شناخت آن‌ها در داخل جامعه دانشگاهی و فراتر از آن است. اساتیدی که فعالانه در شکل‌دهی سیاست‌های آموزشی و ارائه تخصص در زمینه‌های مرتبط مشارکت دارند، به اعتبار علمی رشته‌های مربوطه خود کمک می‌کنند. مؤلفه‌ی دیگر مورد توجه تعداد کتب تألیف شده توسط اساتید در رشته مربوطه است که می‌تواند نقش حیاتی در شکل‌دهی گفتمان فکری و رشد علمی رشته داشته باشد. تعداد کتاب‌های مرجع تأثیرگذار تألیف یا ویرایش شده توسط اساتید در یک رشته خاص، نشان‌دهنده سهم آن‌ها در چارچوب نظری و پایگاه دانش این رشته و در نتیجه افزایش اعتبار علمی رشته است.

۹. تأثیرگذاری رشته در حوزه اجتماعی: فلسفه وجودی دانشگاه‌ها و مؤسسات آکادمیک پاسخگویی به انتظارات و نیازهای جامعه و تعهد اجتماعی است. تعهد اجتماعی جزئی تفکیک‌ناپذیر از ماهیت نظام آموزش عالی است (سازمند و

انسانی ایجاد کرد. درحالی‌که مطالعات قبلی برخی از جنبه‌های مرجعیت رشته را به‌صورت جداگانه موردبررسی قرار داده بودند، رویکرد جامع اتخاذشده در این تحقیق درک جامعی از شاخص‌های مرجع برای رشته‌های علوم انسانی در آموزش عالی ارائه می‌دهد. تأکید ویژه بر بومی‌سازی/اسلامی‌سازی، نقش فناوری، و موضوع اجتماعی نخبه‌گرایی، این پژوهش را متمایز می‌کند و دیدگاهی متفاوت ارائه می‌دهد که به مجموعه ادبیات موجود عمق می‌بخشد.

یافته‌های پژوهش نشان داد ۱۱ مضمون فراگیر مؤلفه‌های مرجعیت رشته‌های آموزش عالی را در برمی‌گیرد که شامل بومی‌سازی / اسلامی‌سازی، کاربردی‌سازی، هویت رشته، زیرساخت فناورانه، فعالیت‌های ترویجی، جذابیت رشته، تعاملات بین‌المللی، به‌کارگیری اساتید برجسته و به‌روز، تأثیرگذاری رشته در حوزه اجتماعی، مسئله‌محوری، نخبه‌پروری است. هریک از این مؤلفه‌های اصلی، شامل زیر مؤلفه‌های دیگری هم هستند که در بخش تجزیه و تحلیل یافته‌های مقاله به تفصیل به معرفی آن‌ها پرداخته شده است.

ازجمله یافته‌های کلیدی تحقیق حاضر، موضوع‌محوری کاربردی‌سازی است. این موضوع با مطالعات Moscardini و همکاران (2022)، Seah (2022) و همکاران (2020) و Mazocchi (2019) که در آن تأکید بر عملی‌سازی، آماده‌سازی برای اشتغال، و استفاده از دانش در پرداختن به چالش‌های اجتماعی به‌طور مداوم تأکید شده است همسو است. همچنین مطالعات Moscardini و همکاران (2022) و کوشازاده و همکاران (۱۳۹۹) بر محوریت هویت میدانی در تعریف و تأثیر رشته‌های علوم انسانی تأکید می‌کنند. این آثار تأکید می‌کنند که هویت یک حوزه صرفاً ساختار نمادین نیست، بلکه نیرویی پویا است که ماهیت آموزش، پژوهش و تأثیر اجتماعی را در مؤسسات آموزش عالی شکل می‌دهد. هم‌راستا با نتیجه‌ی پژوهش کوشازاده و همکاران (۱۳۹۹) به‌طور مداوم بر اهمیت زیرساخت‌های فناورانه در چشم‌انداز دانشگاهی معاصر تأکید کرده‌اند. این مطالعات از اولویت‌بندی و تأکید قابل‌توجه بر ادغام فناوری‌های پیشرفته برای ارتقای آموزش، تحقیق و

مؤلفه‌ی دیگر رجوع نهادها و دستگاه‌ها به دانشگاه به‌عنوان مرجع معتبری از دانش و تخصص است. علاوه بر این توانایی رشته دانشگاهی برای تبدیل یافته‌های پژوهشی به کاربردهای عملی و راه‌حل‌های عملی، موقعیت رشته را به‌عنوان حوزه‌ی مرجع تثبیت می‌کند. شواهدی از ابتکارات حل مسئله موفق و کمک‌های ملموس به صنایع و بخش‌های مختلف، عملی بودن و مفید بودن دانش رشته‌ی موردنظر را نشان می‌دهد.

۱۱. نخبه‌پروری: درنهایت، آخرین معیار اصلی، نخبه‌گرایی، نشان‌دهنده توانایی رشته در پرورش فارغ‌التحصیلان موفقی است که تقاضای بالایی در بازار کار از سوی کارفرمایان دارند که این شاخص میزان موفقیت دانشگاه در رشته موردنظر را در آماده‌سازی فارغ‌التحصیلان برای بازار کار و توانایی آن‌ها در تأمین مشاغل مطلوب و پردرآمد پس از فارغ‌التحصیلی را می‌سنجد. دانشگاه‌های نخبه‌گرا اغلب فرصت‌ها و منابع کافی برای توسعه مهارت‌های کارآفرینی و راه‌اندازی کسب‌وکار را در اختیار دانشجویان قرار می‌دهند. از سوی دیگر نرخ پذیرش فارغ‌التحصیلان در آزمون‌های ورودی تحصیلات تکمیلی نشان از سطح علمی مطلوب دانش‌آموختگان از نظر تحصیلی دارد. علاوه بر این اگر درصد بالایی از فارغ‌التحصیلان یک رشته خاص بتوانند در دانشگاه‌های معتبر بین‌المللی پذیرش بگیرند، نشان‌دهنده شهرت جهانی و شهرت تحصیلات و فارغ‌التحصیلان رشته موردنظر است.

نتیجه‌گیری

در حوزه آموزش عالی، رشته‌های علوم انسانی نقش حیاتی در شکل‌دادن به درک ما از تجربه، فرهنگ و جامعه انسانی ایفا می‌کنند. رشته‌های علوم انسانی طیف وسیعی از موضوعات را در برمی‌گیرند و به مسائل مهم و اساسی جامعه می‌پردازند و می‌توانند در حل مشکلات جامعه، نقش مؤثری را داشته باشند. در این چارچوب است که نیاز مبرمی به شناسایی حوزه‌های مرجع، با شناخت سهم منحصربه‌فرد آن‌ها در چشم‌انداز فکری ما وجود دارد. با تعیین شاخص‌های مرجع، می‌توان ابزار ارزشمندی برای ارزیابی و سنجش اثربخشی رشته‌های علوم

پیشنهاد‌های کاربردی و پژوهشی

در پژوهش حاضر یافته‌های ارزشمندی در خصوص مرجعیت علمی رشته به دست آمده است که منجر به ارائه پیشنهاد‌های عملی و نظری برای پژوهش‌های آینده گردیده است.

پیشنهاد‌های نظری عبارتند از:

- آسیب‌شناسی رشته‌های دانشگاه بر اساس شاخص‌های مرجعیت علمی: انجام بررسی و ارزیابی رشته‌های دانشگاهی با تمرکز بر شاخص‌های خاص برای شناسایی زمینه‌های بهبود و ارتقا.

- رتبه‌بندی رشته‌های دانشگاه از نظر مرجعیت علمی: ایجاد نظام رتبه‌بندی برای رشته‌های علوم انسانی با استفاده از مرجعیت علمی به عنوان معیار اصلی که می‌تواند بینش‌های ارزشمندی در مورد نقاط قوت و مشارکت رشته‌های مختلف در علوم انسانی ارائه دهد.

پیشنهاد‌های کاربردی عبارتند از:

- تعمیم یافته‌های پژوهش به سایر دانشگاه‌های تحت نظر وزارت علوم: پیشنهاد تعمیم یافته‌های پژوهش به سایر دانشگاه‌های تحت نظارت وزارت علوم ناشی از نیاز به درک گسترده‌تر از شاخص‌های مرجع در مؤسسات آموزشی مختلف است. با گسترش مطالعه به دانشگاه‌ها محققان می‌توانند اشتراکات و تفاوت‌ها را در شاخص‌های مرجع شناسایی کنند.

- استفاده از ابزارهای مبتنی بر هوش مصنوعی در رتبه‌بندی مرجعیت رشته‌ها: استفاده از هوش مصنوعی (AI) در فرآیند رتبه‌بندی مرجعیت رشته‌ها، یک رویکرد داده‌محور و کارآمد را معرفی می‌کند. هدف این پیشنهاد استفاده از فناوری برای افزایش دقت و عینیت رتبه‌بندی‌های مرجعیت رشته‌ها است.

این پیشنهادها در مجموع به عنوان یک نقشه راه برای تلاش‌های تحقیقاتی آینده در حوزه آموزش علوم انسانی عمل می‌کنند که هم به ملاحظات عملی مرتبط با کیفیت دوره و توصیه‌های استراتژیک و هم جنبه‌های نظری با هدف اصلاح مدل‌های ارزشیابی و سیستم آموزش عالی کلی می‌پردازد.

تجربه کلی آموزشی در رشته‌های علوم انسانی حمایت می‌کنند. علاوه بر آن نتایج مطالعات کوشازاده و همکاران (۱۳۹۹)، Ahmadi و همکاران (2020) و Sauter و همکاران (2016) نقش مهمی را که تعاملات بین‌المللی در ایجاد یک محیط دانشگاهی پویا و مرتبط جهانی ایفا می‌کند برجسته می‌کنند و بر اولویت‌بندی و تأکید قابل توجه بر پرورش همکاری‌ها، مشارکت‌ها و مبادلات بین‌المللی تأکید دارند.

به طور کلی می‌توان چنین مطرح کرد که پیامدهای تحقیق انجام گرفته فراتر از یک چارچوب ارزیابی صرف است. ذی‌نفعان در مؤسسات آموزش عالی می‌توانند از این شاخص‌ها به عنوان ابزارهای استراتژیک برای افزایش شهرت دانشگاهی، بهره‌وری پژوهشی و ارتباط اجتماعی رشته‌های علوم انسانی استفاده کنند. همسویی برنامه‌های دانشگاهی با ارزش‌های محلی، پرورش هویت‌های متمایز، و بهره‌گیری از پیشرفت‌های فناوری و همکاری‌های بین‌المللی، راه‌هایی برای تقویت اعتبار علمی این رشته‌ها است.

علاوه بر این، شناسایی شاخص‌های مرجع درک دقیقی از تأثیر اجتماعی رشته‌های علوم انسانی را تسهیل می‌کند. این رشته‌ها با پرداختن به چالش‌های اجتماعی، تولید تحقیقات با کاربردهای عملی، و پرورش فارغ‌التحصیلانی که در بازار کار به دنبال آن هستند، نه تنها به تعالی دانشگاهی کمک می‌کنند، بلکه نقش مهمی در شکل‌دهی جامعه‌ای پویا و پاسخگو دارند.

در اصل، شناسایی شاخص‌های مرجع برای رشته‌های علوم انسانی در آموزش عالی به عنوان یک نقشه راه برای بهبود مستمر و تعالی عمل می‌کند. یافته‌های ارائه شده در اینجا به دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزشی این امکان را می‌دهد تا برنامه‌های دانشگاهی خود را اصلاح کنند، افراد با استعداد را جذب کنند و موقعیت خود را به عنوان مراکز دانش، نوآوری و تأثیرگذار اجتماعی مستحکم کنند. همان‌طور که تحول در آموزش عالی در حال شکل‌گیری است، این شاخص‌ها دانشگاه‌ها را به سمت آینده‌ای هدایت می‌کنند که در آن رشته‌های علوم انسانی در برآوردن نیازهای در حال تکامل جامعه رشد می‌کنند.

محدودیت‌ها

از محدودیت‌های پژوهش می‌توان به دسترسی به افراد مصاحبه‌شونده و داشتن زمان کافی برای پاسخگویی به سؤالات محققان اشاره کرد.

سیاسگزاری

مقاله حاضر برگرفته از طرح پژوهشی با عنوان «شناسایی رشته‌های مرجعیت‌ساز» با حمایت دانشگاه علامه طباطبائی انجام شده است.

منابع

- بناهان، مریم، ایمانی، محسن، سجادی، سید مهدی، و صادق زاده قمصری، علیرضا. (۱۳۹۱). تبیینی از مبانی نظری اندیشه مرجعیت زدایی اخلاقی پسا ساختارگرا و نقد آن. پژوهش در مسائل تعلیم و تربیت اسلامی، ۲۰(۱۵)، ۱۵۱-۱۲۹.
- سادات فخر، سید علی. (۱۳۹۸). درآمدی بر مبانی علوم قرآنی مرجعیت علمی قرآن از دیدگاه آیت‌الله معرفت. *مطالعات علوم قرآن*، ۱، ۸۹-۱۱۱.
- سازمند، طاهره، نیازآذری، کیومرث، و صالحی، محمد. (۱۴۰۰). تدوین و پیاده‌سازی رویکرد آموزش پاسخگو در مدل‌سازی کسب مرجعیت علمی در آموزش پزشکی. *پژوهش در نظام‌های آموزشی*، ۱۵(۵۴)، ۱۶۳-۱۵۲.
- سیدجوادین، سید رضا، حسنعلی پور، طهمورث، رهنورد، فرجاله، و تاب، محمد. (۱۳۹۱). مفهوم‌پردازی مرجعیت علمی در نظام آموزش عالی. *پژوهش در نظام‌های آموزشی*، ۶(۱۶)، ۱-۲۷.
- کوشازاده، فاطمه، اکبری، احمد، معقول، علی، کوشازاده، علی و جباری، مهدی. (۱۳۹۹). طراحی مدل مرجعیت علمی دانشگاه؛ شناسایی ابعاد و ارکان (مورد مطالعه: دانشگاه بین‌المللی امام رضا). *پژوهش در نظام‌های آموزشی*، ۱۳(۴۷)، ۱۵۲-۱۳۳.
- کیخا، احمد، عبداللهی، حسین، و خورسندی طاسکوه، علی. (۱۳۹۸). شناسایی عوامل مؤثر بر کیفیت بخشی آموزش از دیدگاه متخصصان آموزش عالی و دانشجویان دکتری.

مدیریت و برنامه‌ریزی در نظام‌های آموزشی، ۱۲(۱)، ۱۸۱-۱۵۲.

حق‌دوست، علی‌اکبر، نوری حکمت، سمیه، دهنویه، رضا، و پورشیخ علی، آتوسا. (۱۳۹۸). نگاهی عملیاتی به مفهوم مرجعیت علمی. *مجله فرهنگ و ارتقای سلامت (فرهنگستان علوم پزشکی جمهوری اسلامی ایران)*، ۳(۱)، ۱۶-۲۳.

رنجبریان، رسول. (۱۴۰۲). بررسی نقش معرفت دینی در توسعه و اعتلای علوم انسانی. *پژوهش‌های بازاریابی اسلامی*، ۱(۲)، ۳۳-۴۸.

تابان، محمد، یاسینی، علی، شیر، اردشیر، و محمدی، اسفندیار. (۱۳۹۵). طراحی و تبیین الگوی مرجعیت علمی در آموزش عالی ایران بر اساس زندگی‌نامه اندیشمندان کشور با رویکرد تحلیل مضمون. *فصلنامه بازاریابی دانش و نظام‌های معنایی*، ۳(۶)، ۴۰-۲۰.

References

- Ahmady, S., Khajeali, Nasrin., & Mirmoghtadaie, Zohrehsadat. (2020). Challenges and opportunities of acquiring scientific authority in medical sciences: determination of the experts' views based on qualitative content analysis. *Journal of Advances in Medical Education & Professionalism*, 8(1), 32. <https://doi.org/10.30476/jamp.2019.74823>
- Al-Shuaibi, A. (2014). The importance of education. *Salalah College of Technology*.
- Banahan, M; Imani, M; Sajjadi, S; Sadegh Zadeh Qomsari, A. (2011). An explanation of the theoretical foundations of post-structuralist moral deauthorization thought and its criticism, *research in Islamic education and training*, 20th year, 15, 129-151. [In Persian]
- Britannica, T. Editors of Encyclopaedia (2023). humanities. Encyclopedia Britannica. <https://www.britannica.com/topic/humanities>
- Calitz, A., Cullen, M., & Jooste, C. (2022). A Strategic Model to Promote University of Choice Decisions Among the International Students. *Advances in Business Strategy and Competitive Advantage*. <https://doi.org/10.4018/978-1-7998-8169-8.ch012>
- Chamorro, T., & Frankiewicz, B. (2019). Does higher education still prepare people for jobs. *Harvard Business Review*. <https://hbr.org/2019/01/does-higher-education-still-prepare-people-for-jobs>
- Fricke, H., Grogger, J., & Steinmayr, A. (2018). Exposure to academic fields and college major choice. *Economics of Education Review*, 64, 199-213. <https://doi.org/10.1016/j.econedurev.2018.04.007>
- Haq Doust, A; Nouri Hekmat, S; Dehnoye, R; Porshikh Ali, A. (2018). An operational look at the concept of scientific authority, *Journal of Culture and Health*

- Sadat Fakhr, S. (2018). An introduction to the basics of Quranic sciences, the scientific authority of the Quran from the point of view of Ayatollah Marafet, *Studies of Quranic Sciences*, 1, 111-89. [In Persian]
- Sazmand, T; Niazaziri, K; Salehi, M. (1400). Compilation and implementation of responsive education approach in modeling the acquisition of scientific authority in medical education. *Research in educational systems*, 15(54), 163-152. [In Persian]
- Seah, K., Pan, J., & Tan, P. (2020). Breadth of university curriculum and labor market outcomes. *Labour Economics*, 65, 101873. <https://doi.org/10.1016/j.labeco.2020.101873>
- Seyed Javadin, R; Hasanqolipour, T; Rahnavard, F; Tab, M. (2011). Conceptualization of scientific authority in the higher education system, *research in educational systems*, 6(16), 1-27. [In Persian]
- Sharma, R. (2015, July). Role of universities in development of civil society and social transformation. In Proceedings of international academic conferences (No. 2604181). *International Institute of Social and Economic Sciences*. <https://ideas.repec.org/p/sek/iacpro/2604181.html>.
- Sowter, B., Reggio, D., & Hijazi, S. (2017). QS World university rankings. In *Research analytics* (pp. 121-136). Auerbach Publications.
- Taban, M, Yasini, A, Shiri A, Mohammadi, E. (2016). Designing and explaining the model of scientific authority in Iran's higher education based on the biographies of the country's thinkers with thematic analysis approach, *Knowledge Recovery and Semantic Systems Quarterly*, 3(6), 20-40. [In Persian]
- Taylor's University. (2020). Curriculum Framework. <https://www.taylors.edu.my/taylors-university-launches-curriculum-framework.html>
- The University of Kansas. (2013). Preparing Students for the 21st Century. <https://chancellor.ku.edu/messages/2013/nov25>
- The University of Sydney. (2016, September 13). University rankings: how do they work and are they important? [Webpage]. Retrieved May 5, 2023, from <https://www.sydney.edu.au/news-opinion/news/2016/09/13/university-rankings-how-do-they-work-and-are-they-important.html>
- Wolff, B. (2021, April 6). The arts and humanities deliver untapped value for future work. *Forbes*. <https://www.forbes.com/sites/benjaminwolff/2021/04/06/the-arts-and-humanities-deliver-untappedvalue-for-the-future-of-work/?sh=79c6ff153914>
- Xia, X. (2016). Forming wage expectations through learning: Evidence from college major choices. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 132, 176-196. <https://doi.org/10.1016/j.jebo.2016.10.013>
- Promotion (Culture of Medical Sciences of the Islamic Republic of Iran), 3(1), 16-23. [In Persian]
- Khelalfa, H., & Sabrina, H. (2022). The role of the university in modern society. <https://www.asjp.cerist.dz/en/downArticle/351/8/1/210891>
- Kikha, A; Abdullahi, H; Khorsandi Taskoweh, A. (2018). Identifying factors affecting the quality of education from the point of view of higher education experts and doctoral students, *management and planning in educational systems*, 12(1), 181-152. [In Persian]
- Koendjibharie, S. (2020). The distinct value of humanities students to employers in student consultancy projects. *Industry and Higher Education*, 34(4), 247-262. <https://doi.org/10.1177/0950422220909795>
- Koshazadeh, F; Akbari, A; Beshen, A, Koshazadeh; A and Jabari, M. (2019). Designing the academic authority model of the university; Identifying dimensions and pillars (case study: Imam Reza International University). *Research in educational systems*, 13(47), 152-133. [In Persian]
- Kuhn, T. (2012). The structure of scientific revolutions. *University of Chicago press*.
- Kvale, S. (1996). Interviews: An Introduction to qualitative research interviewing. *Thousand Oaks, CA: Sage*.
- Mazzocchi, F. (2019). Scientific research across and beyond disciplines: Challenges and opportunities of interdisciplinarity. *EMBO reports*, 20(6), e47682. <https://doi.org/10.15252/embr.201947682>
- McGillivray, B., Jensen, G., Salama, K., & Schut, D. (2022). Investigating patterns of change, stability, and interaction among scientific disciplines using embeddings. *Humanities and Social Sciences Communications*, 9(1), 1-15. <https://doi.org/10.1057/s41599-022-01267-5>
- Merriam-Webster Dictionary. (2023). Human sciences. In Merriam-Webster.com dictionary.
- Moscardini, A., Strachan, B., & Vlasova, T. (2022). The role of universities in modern society. *Studies in Higher Education*, 47(4), 812-830. <https://doi.org/10.1080/03075079.2020.1807493>
- National Research Council. 2012. Education for Life and Work: Developing Transferable Knowledge and Skills in the 21st Century. *Washington, DC: The National Academies Press*. <https://doi.org/10.17226/13398>.
- Oxford English Dictionary. (2023). Human sciences. In Oxford English Dictionary Online.
- Ranjbarian, M. (1402). Examining the role of religious knowledge in the development and improvement of human sciences. *Islamic Marketing Research*, 1(2), 33-48. [In Persian]
- Reddy, D. (2021). Scientific literacy, public engagement and responsibility in science. *Cultures of Science*, 4(1), 6-16. <https://doi.org/10.1177/20966083211009646>